

Symposium

Natuur in het Hart in Oost-Brabant

Zondag 23 juni 2024

Een terugblik

De Tiendenschuur van Abdij van Park was de sfeervolle locatie voor het drukbezochte symposium Natuur in het Hart in Oost-Brabant. Met ruim 100 aanwezigen was de zaal helemaal vol.

Key note speaker prof. Patrick Meire legde de **relatie tussen natuur(gebieden), biodiversiteit, klimaat, water en ecosysteemdiensten**. Al de natuurlijke systemen staan onder druk en zijn ontregeld door menselijk ingrijpen. Met technologie heeft de mens de natuurlijke systemen, die uit zichzelf complex zijn, herleid tot overgesimplifieerde systemen. Denk bv. aan het rechte trekken, kanaliseren en indijken van de rivieren. Dat leidt tot een verlies aan stabiliteit en veerkracht, wat op zijn beurt tot grote schade leidt. Ecosystemen zijn nu gedegradeerde systemen die minder in staat zijn om externe drukken te weerstaan. Er treedt daardoor een groot verlies van diensten op die deze ecosystemen leveren. De situatie veroorzaakt allerlei milieuproblemen: droogte en overstromingen, veranderende sedimentatie/erosiepatronen, verspreiding van pestsoorten, negatieve impact op de productiviteit, verlies aan biodiversiteit... De economische tol hiervan neemt drastisch toe. Actie is dringend nodig.

Een **fundamentele paradigmashift** is nodig. De manier waarop we naar natuur en milieu kijken, moeten we dringend herzien. Natuur en biodiversiteit zijn niet bedreigend maar juist bedreigd. De wetenschappelijke evidentie over het belang van natuur voor ons menselijk welzijn, voor onze economie is overweldigend. Technologie alleen zal ons niet redden. Natuur is niet het probleem maar een belangrijk deel van de oplossing voor het herstel van de ecosystemen, zeker voor wat de waterhuishouding betreft. Zo is bijvoorbeeld het herstel van veengebieden en wetlands essentieel, waarvan er in Vlaanderen sinds 1950 72 % verloren is gegaan. Evenals een benadering van het systeem als geheel, dat wil zeggen van de bovenstroomse gebieden over de grachten, beken, zijrivieren en de grote rivier tot de monding. Dat vereist een grondige kennis van de processen. Maar ook dat de verdere uitbouw van de natuurgebieden in de valleien, ook buiten de planologische natuurgebieden moet mogelijk zijn want die bestemmingen zijn vastgelegd zonder rekening te houden met het functioneren van het systeem!

■ Prof. Patrick Meire gaf een beklijvende uiteenzetting over de relatie natuur-biodiversiteit-klimaat-water en ecosysteemdiensten

■ Een gevulde zaal met aandachtige toehoorders

Slottoespraak Symposium Natuur in het hart in Oost-Brabant

Hugo Abts, voorzitter Regionale Vereniging Natuur en Landschap, NPOB

Geacht Europarlementslid, geachte Gedeputeerde, Schepenen, Raadsladen en aanwezigen,

Prof. Patrick Meire heeft op een meesterlijke wijze een beklijvend overzicht gegeven van de relatie natuur tot biodiversiteit, klimaat, water en ecosysteemdiensten en hoe groot de uitdagingen voor het beleid zijn. Volgende steekwoorden blijven op het netvlies gebrand:

- Nood aan een PARADIGMASHIFT
- INTEGRALE SYSTEEMBENADERING is nodig: klimaat – water – biodiversiteit
- Belang van WETLANDS EN VEENHERSTEL
- SENSE OF URGENCY
- COMPLEXE SYSTEMEN zijn nodig voor stabiliteit en veerkracht
- NATUUR is een belangrijk deel van de oplossing: NATURE BASED SOLUTIONS

Na deze uiteenzetting zijn we voor de streek 'boots on the ground' gegaan. Drie verschillende sprekers gaven aan hoe we in de praktijk effectief het verschil maken bij de uitbouw van een fors natuurnetwerk: Pieter Abts voor Gete- en Velpevallei, Luc Vervoort voor de Demervallei en Paul van Leest voor de Groene Vallei. Een natuurnetwerk dat we zo nodig hebben voor het oplossen van de biodiversiteitscrisis, voor de klimaatmitigatie en – adaptatie en voor het herstel van de watersystemen.

■ Onze voorzitter Hugo Abts gaf een synthese van alle sprekers en de wees op de beleidsuitdagingen

■ Pieter Abts illustreerde treffend hoe van onderuit en op vrijwillige basis grote natuureenheden tot stand kwamen in de Gete- en Velpevallei

■ Luc Vervoort sprak met veel passie en gedrevenheid over de (succesvolle) inspanningen voor meer natuur in de Demervallei

■ Paul van Leest vertelde bevestigend over de uitbouw van de Groene Vallei in de verstedelijkte driehoek Leuven-Brussel-Mechelen

Gete- en Velpevallei

Pieter Abts legde uit hoe in de Gete- en de Velpevallei van onderuit een robuust natuurnetwerk is uitgebouwd dat identiteit geeft aan de streek en een hotspot is voor de biodiversiteit, zonder dat dit ook maar op enigerlei wijze interfereert met de landbouwactiviteiten. De case van natuur in Hoegaarden was bijzonder verhelderend. Op het gewestplan Tienen-Landen werd indertijd amper natuurgebied in Hoegaarden aangeduid. Mede in uitvoering van de agrarische ruilverkaveling Hoegaarden en Willebringen en door een vrijwillig aankoopbeleid is er een heuse natuurstructuur gerealiseerd. De landschapsreservaten Meldertbos, Rosdel en Mene-Jordaan hebben Hoegaarden naast landbouw- en biergemeente ook op de Vlaamse kaart voor de biodiversiteit geplaatst. Elke gemeente verdient een Rosdel of een Meldertbos als een kans en opportuniteit voor de gemeente en zijn bewoners. We moeten alles op alles zetten om dit ook in de toekomst mogelijk te maken.

Demervallei

Luc Vervoort gaf een gesmaakt overzicht van de ontwikkelingen en plannen voor de Demervallei, gaande van de oude recreatieve ontwikkelingsplannen (Plan Van Havre) tot de huidige Sigma-plannen. Steeds hebben we als Natuurpunt het belang van natuur en biodiversiteit ingebracht en krachtig ingezet op de uitbouw van natuurgebieden zoals de Demerbroeken, de Demerbeemden en Vorsdonkbroek. Om biodiversiteit, integraal waterbeheer en klimaatadaptatie in onderlinge samenhang te kunnen realiseren, is het noodzakelijk de vallei als één geheel te benaderen, van bovenstrooms tot benedenstrooms en gekaderd in het gehele bekken. Het RUP Sigma-Demer heeft al belangrijke stappen gezet en voorziet o.a. ook buiten de natuurgebieden verweving tussen natuur en landbouw. Het is echter nodig op het elan van de laatste jaren verder te kunnen werken aan de uitbouw van de bestaande natuurgebieden tot meer robuuste complexen die voldoende weerbaar zijn om de uitdagingen voor de toekomst (biodiversiteit, waterbeheer, klimaatadaptatie) aan te gaan.

Groene vallei

Paul van Leest bracht de case van de Groene Vallei, gelegen binnen de zgn. Vlaamse Ruit. Hier wordt gewerkt om de bestaande natuurgebieden uit te breiden en deze te verbinden tot een groene contramal voor de sterke verstedelijking binnen de driehoek Brussel - Mechelen - Leuven. Ook hier zijn de laatste 10 jaar door de inspanningen van de Natuurpunt-vrijwilligers en ondersteund door een Europees Life-project grote successen geboekt bij de uitbouw van zelfs naar Vlaamse en Europese normen bijzondere natuurgebieden. Torfbroek, Silsombos, Kastanjesbos, Molenbeekvallei, Hellebos-Rotbos en Steentjesbos vormen in hun onderlinge samenhang en met de nodige natuurverbindingen bakens voor de leefbaarheid van deze streek. Dit in combinatie met de inrichting van een heus bezoekerscentrum 'De Groene vallei' waardoor deze natuurgebieden nog meer in hart van de mensen komen te staan.

Het is duidelijk: de uitbouw van deze natuurgebieden is zeer belangrijk voor het geven van IDENTITEIT, laat maar zeggen van een 'SMOEL', aan een streek, en voor het welbevinden van de mensen.

Inzet voor natuur is inzet voor de samenleving en voor de gemeenschap

Een bepaald segment van de maatschappij begrijpt Natuurpunt en de Natuurpunt-vrijwilligers niet omdat die gemeenschapsgedreven zijn en handelen uit engagement los van winstbejag. Werken vanuit ideële gronden in een samenleving die winst gedreven is, is zo atypisch dat het dikwijls leidt tot ongeloof en zelfs tegenkanting.

Nochtans, de uiteenzettingen van Patrick Meire en de drie cases "Botten in de klei" geven aan dat de inzet voor natuur grote winsten oplevert voor de samenleving, voor de streek, voor je stad of je gemeente.

Aan alle beleidsvoerders: het is dus een godsgeschenk dat Natuurpunt in je streek meespeelt om deze winsten te realiseren.

■ Een hart voor natuur: dat bekenden (van links naar rechts) gedeputeerde Bart Nevens, schepen Holsbeek Anja Peeters, parlementslied Bruno Tobback en uiteraard Bart Vangansbeke en John Maes voorzitters resp. van Natuurpunt en Natuurpunt Beheer

Aan de politici die het maatschappelijk belang ernstig nemen en oplossingen willen voor de toekomstige uitdagingen: wij zijn BONDGENOTEN. We zijn partners en zijn beiden, om in sfeer van de uiteenzetting van Patrick Meire te blijven, belangrijke systeemelementen voor de transitie naar een duurzame en mooie toekomst. Zulke bondgenotenstrategie in functie van een natuurinclusieve samenleving is meer dan nodig.

We zitten vandaag op een reeks SCHARNIERPUNTEN:

- De **Europese Natuurherstelwet** is een feit en treedt op 18 augustus in werking. Laat ons vandaag er het beste van maken en de opportuniteiten met beide handen grijpen. Met een gedurfde invulling via het opgelegd Natuurherstelplan dat Vlaanderen binnen dit en twee jaar zal moeten opmaken. Ook Vlaanderen of juist Vlaanderen als meest dichtbevolkte regio heeft nood aan sterker natuurbeleid i.p.v. van minder natuurbeleid zoals sommigen stellen.
- Maak werk van een gedurfde invulling van het **Europese Natura 2000-netwerk en van het Vlaams Ecologisch Netwerk (VEN)** met grote eenheden natuurgebied.
- Laat ons ook buiten dit Natura 2000-netwerk en het VEN in onze gemeenten en dorpen werken aan **beschermde natuur** die een uitgelezen kans tot meer leefbaarheid biedt. Laat ons daarom samen resoluut en duidelijk de perceptie wegwerken dat deze natuur een bedreiging zou inhouden voor de belendende percelen. We willen in dialoog treden om die foutieve perceptie om te buigen, en elke mogelijke disproportionaliteit in de praktijk recht te zetten. Zodat natuur ook in het meest landelijke gebied van Vlaanderen terug in het hart van de mensen komt. Daaraan moeten we nú werken, onmiddellijk. Het is daarenboven absoluut noodzakelijk verder natuurgebieden uit te bouwen – en dat op een verantwoorde

manier en op basis van vrijwilligheid – in de valleien of op erosiegevoelige steile hellingen en andere potentierijke gebieden, ook als deze gelegen zijn binnen de agrarische bestemming van de oude gewestplannen uit de jaren 70 en 80 van vorige eeuw. Zo is immers voorzien in het decreet op het Natuurlijk Milieu en het Natuurbehoud.

Deze natuurgebieden houden **geen enkele externe beperking** in voor de omgevende percelen.

- Vooral voor de **valleien**, waarvoor in de oude gewestplannen geen of quasi geen natuur voorzien was, is de urgentie zeer groot. De voorbeelden van de Demervallei (Gewestplan Aarschot-Diest) en nog meer deze van de Gete- en Velpevallei (Gewestplan Tienen-Landen) bewijzen dat. We zullen deze open valleiruimten nodig hebben voor het herstel van de watersystemen en van de veengebieden, die als ze 'veraarden' van koolstofopslag een koolstofbom worden.

Natuur is een kans, een opportuniteit: dat moeten we samen waarmaken.

Hopelijk kan dit symposium hiertoe een aanzet vormen. We mogen uitkijken naar Europa, Vlaanderen, de provincie, de gemeenten en naar alle Natuurpunt-afdelingen om voor dit doel katalysatoren te zijn.

Heverlee, 23 juni 2024

Hartelijk dank aan de afdeling Natuurpunt Leuven voor de goede hulp en logistieke ondersteuning.
Foto's Luc Nagels.

■ Na afloop genoten de aanwezigen van een drankje

